

AZƏRBAYCANIN İQTİSADI RAYONLARINDA KƏND TƏSƏRRÜFATI MƏHSULLARI BURAXILIŞININ ƏHALİ GƏLİRLƏRİNƏ TƏSİRİNİN EKONOMETRİK QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

Daxil olub: 28 oktyabr 2022-ci il
Qəbul olunub: 11 noyabr 2022-ci il
Received: 28 October 2022
Accepted: 11 November 2022

Yadulla Həsənli¹, Günay Rəhimli²
¹*i.e.d., prof., İAETİ, UNEC,*
²*doktorant, İAETİ, UNEC*
¹*yadulla.hasanli@unec.edu.az,*
²*g.rahimli@unec.edu.az*

Xülasə

Kənd təsərrüfatı iqtisadiyyatın ən vacib sahələrindən biridir. Azərbaycanda da bu sahə həm ərzaq təhlükəsizliyinin təmin olunması baxımından, həm də iqtisadiyyatın diversifikasiyasına nail olmaq üçün əsas prioritet sahələrdən biri kimi seçilmişdir. Bu sahə ölkə iqtisadiyyatında neft və tikintidən sonra 3-cü ən böyük iqtisadi fəaliyyət sahəsi olmaqla, iş yerlərinin yaradılmasında da xüsusi yerə malikdir. Bu baxımdan, regionlarda kənd təsərrüfatının iş yerlərinin yaradılması və yoxsulluğun azaldılmasında da mühüm əhəmiyyəti vardır. Lakin məlumdur ki, bu sahə heç də hər regionda eyni səviyyədə inkişaf etməmişdir. Bu məqalədə Azərbaycanın iqtisadi rayonlarında kənd təsərrüfatı məhsulları buraxılışının bu regionlarda əhalinin gəlirlərinə təsiri qiymətləndirilmişdir. Bu məqsədlə iqtisadi rayonlarda əhali gəlirləri və kənd təsərrüfatının məhsul buraxılışı göstəricilərinin 2003-2020-ci illər üzrə zaman sıraları əsasında bu kənd təsərrüfatı məhsulları buraxılışının əhali gəlirlərinə təsirinin reqressiya tənliyi ekonometrik qiymətləndirilmişdir. Ekonometrik modellər EViews tətbiqi proqram paketində reallaşdırılmış, alınmış modellərin nəticələri interpretasiya edilmiş və ümumilikdə ölkənin iqtisadi rayonları üzrə müqayisəli təhlil aparılmışdır.

Açar sözlər: *kənd təsərrüfatı, regionlar, əhali gəlirləri, qeyri-neft sektoru, ərzaq təhlükəsizliyi.*

ECONOMETRIC ASSESSMENT OF THE EFFECT OF AGRICULTURAL PRODUCTS OUTPUT ON POPULATION INCOME IN THE ECONOMIC REGIONS OF AZERBAIJAN

Yadulla Hasanli¹, Gunay Rahimli²
¹*Dr., prof., SRIES, UNEC,* ²*PhD student, SRIES, UNEC*
¹*yadulla.hasanli@unec.edu.az,* ²*g.rahimli@unec.edu.az*

Abstract

Agriculture is one of the most important sectors of the economy. In Azerbaijan, this field has been selected as one of the main priority areas in terms of ensuring food

security, as well as achieving diversification of the economy. This field is the 3rd largest field of economic activity in the country's economy after oil and construction, and it also has a special place in creating jobs. In this regard, agriculture in the regions has an important role in creating jobs and reducing poverty. However, it is known that this field has not developed at the same level in every region. In this article, the impact of agricultural production in the economic regions of Azerbaijan on the incomes of the population in these regions has been evaluated. For this purpose, the regression equation of the effect of this agricultural output on population income was econometrically evaluated based on the time series of population incomes and agricultural output indicators in economic regions for 2003-2020 years. Econometric models were implemented in the EViews software package, the results of the obtained models were interpreted, and a comparative analysis was conducted for the economic regions of the country in general.

Keywords: *agriculture, regions, population income, non-oil sector, food security.*

ЭКОНОМЕТРИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ВЛИЯНИЯ ВЫПУСКА СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИИ НА ДОХОДЫ НАСЕЛЕНИЯ В ЭКОНОМИЧЕСКИХ РЕГИОНАХ АЗЕРБАЙДЖАНА

Ядулла Гасанли¹, Гюнай Рагимли²

*¹Д-р экон. наук, проф., НИИЭИ, UNEC, ²докторант, НИИЭИ, UNEC
¹yadulla.hasanli@unec.edu.az, ²g.rahimli@unec.edu.az*

Резюме

Сельское хозяйство является одной из важнейших отраслей экономики. В Азербайджане эта сфера выбрана в качестве одного из основных приоритетных направлений с точки зрения обеспечения продовольственной безопасности, а также достижения диверсификации экономики. Эта сфера является 3-й по величине сферой экономической деятельности в экономике страны после нефти и строительства, а также занимает особое место в создании рабочих мест. В связи с этим сельское хозяйство в регионах имеет важное значение в создании рабочих мест и сокращении бедности. Однако известно, что эта сфера не во всех регионах развита на одинаковом уровне. В данной статье оценено влияние сельскохозяйственного производства в экономических районах Азербайджана на доходы населения этих регионов. Для этого было проведено эконометрическое вычисление уравнения регрессии влияния данной сельскохозяйственной продукции на доходы населения на основе временных рядов показателей доходов населения и

сельскохозяйственной продукции по экономическим районам за 2003-2020 гг. В программном комплексе EViews были реализованы эконометрические модели, проведена интерпретация результатов полученных моделей и проведен сравнительный анализ для экономических регионов страны в целом.

Ключевые слова: сельское хозяйство, регионы, доходы населения, нефтефтяной сектор, продовольственная безопасность.

Giriş

Kənd təsərrüfatı sektoru Azərbaycan iqtisadiyyatının əsas sahələrindən biridir. Bu sektor həm ölkədə iqtisadi diversifikasiyanın təmin olunması üçün inkişafı diqqət mərkəzində olan qeyri-neft sektoru sahələrindən biridir, eyni zamanda ərzaq təhlükəsizliyinin təmin olunması baxımından hər bir ölkədə olduğu kimi ölkəmizdə də kənd təsərrüfatı məhsulları buraxılışının artımı vacib məsələlərdən biridir [5]. 2020-ci ildə Azərbaycanın kənd təsərrüfatı sektorunda təxminən 5 milyard manat dəyərində məhsul istehsal olunmuşdur ki, bu da ölkə üzrə ÜDM-in təxminən 6,9%-ni təşkil etmişdir. Bundan başqa, 2020-ci ildə ölkə üzrə kənd təsərrüfatı sektorunda məşğul əhəlinin sayı təxminən 1,8 milyon nəfər olmuşdur ki, bu rəqəm də ölkə üzrə məşğul əhəlinin təxminən 36,3%-ni təşkil edir [10]. Bu fakt onu deməyə əsas verir ki, ölkədə, xüsusən də regionlarda kənd təsərrüfatı sektoru əhəli gəlirlərinə təsir edən faktorlardan biridir.

Cədvəl 1-də regionların kənd təsərrüfatı ilə bağlı bəzi göstəricilər qeyd olunmuşdur. Qeyd edək ki, məqalədə statistik göstəricilərin əldə edilməsi baxımından iqtisadi rayonların 7 iyul 2021-ci il tarixinə qədər olan əvvəlki bölgüsündən istifadə olunmuşdur. Göründüyü kimi, kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalında əsas pay Aran, Gəncə-Qazax, Şəki-Zaqatala və Quba-Xaçmaz iqtisadi rayonlarının payına düşür. Kənd təsərrüfatı bitkilərinin cəmi əkin sahəsinə görə də Aran, Gəncə-Qazax və Şəki-Zaqatala iqtisadi rayonları ilk yerləri tutur. Göründüyü kimi, iqtisadi rayonlar üzrə kənd təsərrüfatının məhsul buraxılışı, əkin sahələrinin miqdarı, həmçinin digər təbii-iqlim, məhsuldarlıq və s. faktorlarda fərqliliklər olduğu üçün bu rayonlarda kənd təsərrüfatı üzrə məhsul buraxılışının əhəli gəlirlərinə təsiri də müxtəlifdir.

Cədvəl 1. 2019-cu ildə Azərbaycanın iqtisadi rayonlarında kənd təsərrüfatı sektorunun bəzi göstəriciləri

	Kənd təsərrüfatı məhsulları, min manat	O cümlədən		Kənd təsərrüfatı bitkilərinin cəmi əkin sahəsi, ha
		bitkiçilik	heyvandarlıq	
Azərbaycan Respublikası	7836696.2	3751207.8	4085488.4	1717054
Naxçıvan Muxtar Respublikası	506390.6	323581.3	182809.3	62970
Bakı şəhəri	87959.5	61999.5	25960.0	1000
iqtisadi rayonlar:				
Abşeron iqtisadi rayonu	201230.8	60730.3	140500.5	8152
Gəncə-Qazax iqtisadi rayonu	1220894.4	740818.6	480075.8	205185
Şəki-Zaqatala iqtisadi rayonu	624742.7	320340.2	304402.5	183774
Lənkəran iqtisadi rayonu	737478.9	376963.5	360515.4	115548
Quba-Xaçmaz iqtisadi rayonu	768411.5	359405.9	409005.6	109808
Aran iqtisadi rayonu	2513077.0	1131938.4	1381138.6	754375
Qarabağ iqtisadi rayonu	334336.6	195398.0	138938.6	122923
Kəlbəcər-Laçın iqtisadi rayonu	59015.2	1457.5	57557.7	2955
Dağlıq Şirvan iqtisadi rayonu	347002.5	178574.6	168427.9	150364

Mənbə: <https://www.stat.gov.az/source/agriculture/>

Təsədüfi deyil ki, “*regionların sosial-iqtisadi inkişafına dair dövlət proqramlarının əsas hədəflərindən biri də qeyri-neft sektorunda xüsusi yer tutan aqrar sahənin inkişafıdır*” [3,8]. Prezident İlham Əliyevin 5 milli prioritet əsasında “Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər” barədə 2021-ci il 2 fevral tarixli sərəncamında da regionlarda kənd təsərrüfatının inkişafının təmin olunması əsas prioritetlərdən biridir [2]. Bu baxımdan ölkənin iqtisadi rayonlarında kənd təsərrüfatı sektorunun məhsul buraxılışının əhali gəlirlərinə təsirinin qiymətləndirilməsi aktual məsələdir.

Əhali gəlirlərinə kənd təsərrüfatı məhsulları buraxılışının təsirinin qiymətləndirilməsi

Aydınır ki, kənd təsərrüfatı məhsul buraxılışının əhali gəlirlərinə təsirini müəyyənləşdirmək üçün kənd təsərrüfatı məhsulunun regionun ümumi buraxılışında payına baxmaq lazımdır. Cədvəl 2-də iqtisadi rayonlar üzrə məhsul buraxılışının sənaye, kənd təsərrüfatı və digər sahələr üzrə bölgüsü verilmiş və bu sahələrin iqtisadi rayonun ümumi buraxılışında payı hesablanmışdır.

Cədvəl 2. İqtisadi rayonların ümumi buraxılışında müxtəlif sahələrin payı

	Əsas sahələr üzrə məhsulun ümumi buraxılışı, milyon manat	Sənaye məhsulu, milyon manat	Kənd təsərrüfatı məhsulu, milyon manat	Digər sahələr, milyon manat	Sənaye məhsulunun payı	Kənd təsərrüfatı məhsullarının payı	Digər sahələrin payı
Naxçıvan Muxtar Respublikası	3613.7	1015.0	506.4	2092.3	0.28	0.14	0.58
Bakı şəhəri	60789.0	39745.0	88.0	20956.0	0.65	0.00	0.34
Abşeron iqtisadi rayonu	5313.9	2367.8	201.2	2744.9	0.45	0.04	0.52
Gəncə-Qazax iqtisadi rayonu	4150.8	957.9	1220.9	1972.0	0.23	0.29	0.48
Şəki-Zaqatala iqtisadi rayonu	1879.7	423.4	624.7	831.6	0.23	0.33	0.44
Lənkəran iqtisadi rayonu	1822.9	176.2	737.5	909.2	0.10	0.40	0.50
Quba-Xaçmaz iqtisadi rayonu	2132.7	286.7	768.4	1077.6	0.13	0.36	0.51
Aran iqtisadi rayonu	7521.0	1908.3	2513.1	3099.6	0.25	0.33	0.41
Qarabağ iqtisadi rayonu	637.2	46.0	334.3	256.9	0.07	0.52	0.40
Kəlbəcər-Laçın iqtisadi rayonu	97.8	0.7	59.0	38.0	0.01	0.60	0.39
Dağlıq Şirvan iqtisadi rayonu	1026.2	72.1	347.0	607.1	0.07	0.34	0.59

Cədvəldən görünür ki, kənd təsərrüfatı Bakı şəhəri, Naxçıvan Muxtar Respublikası və Abşeron iqtisadi rayonu üzrə bu regionların buraxılışında kiçik paya malikdir. Bu baxımdan demək olar ki, bu regionlarda əhəlinin gəlirləri əsasən sənaye və ya digər sahələrdəki fəaliyyətdən qazanılır. Digər iqtisadi rayonlarda isə kənd təsərrüfatı məhsullarının buraxılışı ümumi buraxılışın təxminən 1/3 və ya daha çox hissəsini təşkil edir. Ona görə də gözləmək olar ki, bu iqtisadi rayonlarda kənd təsərrüfatı üzrə məhsul buraxılışı əhəli gəlirlərinin formalaşmasında mühüm rolə malikdir. İndi isə bu təsiri ekonometrik modellərin köməyiylə qiymətləndirək.

Məqalədə Azərbaycanın iqtisadi rayonlarının əhəli gəlirləri və kənd təsərrüfatı üzrə məhsul buraxılışının 2003-2020-ci illər üzrə statistik qiymətləri əsasında kənd təsərrüfatı məhsulları buraxılışının əhəli gəlirlərinə təsiri EViews tətbiqi proqram paketində [7] ekonometrik qiymətləndirilmişdir. Ekonometrik modellərin nəticələri aşağıdakı kimi alınmışdır:

Bakı şəhəri üzrə kənd təsərrüfatı məhsulları buraxılışının əhəli gəlirlərinə təsirinin reqressiya tənliyinin qiymətləndirilməsindən aşağıdakı model alınmışdır:

$$\begin{aligned} \text{LOG}(P_G) &= 12.491883798 + 0.365036438407 * \text{LOG}(K_M) + \\ &[\text{AR}(1)=0.977634766412, \text{UNCOND}, \text{ESTSMPL}="2003\ 2020"], \\ &0.00 \qquad 0.038 \\ R^2 &= 0.96 \qquad DW = 1.1 \end{aligned}$$

Burada və digər modellərdə P_G müvafiq iqtisadi rayon üzrə əhali gəlirlərini, K_M isə kənd təsərrüfatı məhsulunun buraxılışını göstərir. Parametrlərin altında yazılmış ədədlər bu parametrlərin standart səhvlərini, R^2 determinasiya əmsalını, DW isə Darbin-Uatson əmsalını göstərir. Ümumilikdə həm burada əks olunan göstəricilər, həm də modelin digər statistik xarakteristikaları və Qauss-Markov şərtlərinin yoxlanılması üçün testlər və digər vacib testlər göstərmişdir ki, modellər adekvatdır [6].

Modelin nəticəsinə görə, kənd təsərrüfatı məhsulu buraxılışının 1% artması Bakı şəhərində əhali gəlirlərini təxminən 0,37% artırır.

Abşeron iqtisadi rayonunda əhali gəlirlərinin bu regionda kənd təsərrüfatı məhsulunun buraxılışından asılılığının ekonometrik qiymətləndirilməsinin nəticəsi aşağıdakı kimi alınmışdır:

$$\begin{aligned} \text{LOG}(P_G) &= 5.67684522846 + 0.707360880213 * \text{LOG}(K_M) + \\ &[\text{AR}(1)=0.951014727215, \text{UNCOND}, \text{ESTSMPL}="2003\ 2019"] \\ &0.01 \qquad 0.002 \\ R^2 &= 0.97 \qquad DW = 1.6 \end{aligned}$$

Modelin nəticəsinə görə, Abşeron iqtisadi rayonunda kənd təsərrüfatı məhsulunun 1% artması bu iqtisadi rayonda əhali gəlirlərini təxminən 0,71% artırır.

Gəncə-Qazax iqtisadi rayonunda kənd təsərrüfatı məhsulları buraxılışının əhali gəlirlərinə təsirinin ekonometrik modelinin qurulmasından aşağıdakı nəticə alınmışdır:

$$\begin{aligned} \text{DLOG}(P_G) &= 0.0990335974281 + 0.326452851383 * \text{DLOG}(K_M) + \\ &[\text{AR}(1)=0.580480366378, \text{UNCOND}, \text{ESTSMPL}="2004\ 2019"] \\ &0,13 \qquad 0,06 \\ R^2 &= 0,58 \qquad DW = 1,83 \end{aligned}$$

Buradan o nəticəyə gəlmək olar ki, Gəncə-Qazax iqtisadi rayonunda kənd təsərrüfatı məhsullarının 1% artması əhali gəlirlərini təxminən 0,33% artırır.

Şəki-Zaqatala iqtisadi rayonunda əhali gəlirlərinə kənd təsərrüfatı məhsulları buraxılışının təsirinin qiymətləndirilməsinin ekonometrik modeli isə aşağıdakı kimi olmuşdur:

$$\begin{aligned} \text{LOG}(P_G) &= -3.22613076727 + 1.32792940979 * \text{LOG}(K_M) + \\ &[\text{AR}(4)=0.528198857398, \text{UNCOND}, \text{ESTSMPL}="2003\ 2019"] \\ &0.000 \qquad 0.000 \\ R^2 &= 0,99 \qquad DW = 2,6 \end{aligned}$$

Bu nəticə onu göstərir ki, Şəki-Zaqatala iqtisadi rayonunda kənd təsərrüfatı məhsulunun buraxılışı 1% artdıqda bu regionda əhəlinin gəlirləri təxminən 1,33% artır.

Lənkəran iqtisadi rayonunda kənd təsərrüfatı məhsulları buraxılışının əhali gəlirlərinə təsirinin regressiya tənliyinin qiymətləndirilməsinin nəticəsi aşağıdakı kimi alınmışdır:

$$\text{LOG(P_G)} = 5.05 + 0.53 \cdot \text{LOG(K_M)} + 0.208544069925 \cdot \text{LOG(S_M)}$$

$$0.02 \quad 0.000$$

$$R^2 = 0,99 \quad DW = 2.23$$

Modelin nəticəsinə görə, kənd təsərrüfatı məhsulları buraxılışının 1% artması Lənkəran iqtisadi rayonunda əhali gəlirlərini təxminən 0,53% artırır. Burada S_M sənaye məhsulu buraxılışının həcmi göstərir.

Quba-Xaçmaz iqtisadi rayonunda əhali gəlirlərinin bu regionda kənd təsərrüfatı məhsullarının buraxılışından asılılığının ekonometrik qiymətləndirilməsinin nəticəsi aşağıdakı kimi alınmışdır:

$$\text{LOG(P_G)} = 1.48213037416 + 0.955066788694 \cdot \text{LOG(K_M)}$$

$$0.10 \quad 0.00$$

$$R^2 = 0.97 \quad DW = 2.3$$

Modelin nəticəsinə görə, Quba-Xaçmaz iqtisadi rayonunda kənd təsərrüfatı məhsulları buraxılışının 1% artması bu iqtisadi rayonda əhali gəlirlərini təxminən 0,96% artırır.

Aran iqtisadi rayonunda kənd təsərrüfatı məhsulları buraxılışının əhali gəlirlərinə təsirinin ekonometrik modelinin qurulmasından aşağıdakı nəticə alınmışdır:

$$\text{LOG(P_G)} = -4.1057754364 + 1.36001129165 \cdot \text{LOG(K_M)} +$$

$$[\text{AR}(1)=0.700967727149, \text{UNCOND}, \text{ESTSMPL}="2003 \text{ } 2019"]$$

$$0,02 \quad 0,00$$

$$R^2 = 0,98 \quad DW = 2$$

Bu nəticə onu göstərir ki, Aran iqtisadi rayonunda kənd təsərrüfatı məhsullarının buraxılışı 1% artdıqda bu regionda əhəlinin gəlirləri təxminən 1,36% artır.

Qarabağ iqtisadi rayonunda əhali gəlirlərinə kənd təsərrüfatı məhsulları buraxılışının təsirinin qiymətləndirilməsinin ekonometrik modeli isə aşağıdakı kimi olmuşdur:

$$\text{LOG(P_G)} = 1.88793600759 + 0.872129164756 \cdot \text{LOG(K_M)} +$$

$$[\text{AR}(1)=0.760097793652, \text{UNCOND}, \text{ESTSMPL}="2003 \text{ } 2019"]$$

$$0.13 \quad 0.00$$

$$R^2=0,98 \quad DW=1.9$$

Bu nəticə onu göstərir ki, Qarabağ iqtisadi rayonunda kənd təsərrüfatı məhsullarının buraxılışı 1% artdıqda bu regionda əhəlinin gəlirləri təxminən 0,87 % artır.

Dağlıq Şirvan iqtisadi rayonunda əhali gəlirlərinin bu regionda kənd təsərrüfatı məhsullarının buraxılışından asılılığının ekonometrik qiymətləndirilməsinin nəticəsi aşağıdakı kimi alınmışdır:

$$\text{LOG(P_G)} = 1.86822464402 + 0.939523774049 * \text{LOG(K_M)}$$

0.10 0.00
 $R^2=0.94$ $DW=2.46$

Modelin nəticəsinə görə, Şirvan iqtisadi rayonunda kənd təsərrüfatı məhsulları buraxılışının 1% artması bu iqtisadi rayonda əhali gəlirlərini təxminən 0,94% artırır.

Naxçıvan iqtisadi rayonunda kənd təsərrüfatı məhsullarının buraxılışının əhali gəlirlərinə təsirinin reqressiya tənliyinin qiymətləndirilməsinin nəticəsi aşağıdakı kimi alınmışdır:

$$\text{LOG(P_G)} = -1.42482006066 + 1.22059932421 * \text{LOG(K_M)} +$$

$$[\text{AR}(1)=0.814533700666, \text{UNCOND}, \text{ESTSMPL}="2003\ 2019"]$$

0.5 0.000
 $R^2=0,98$ $DW=1,79$

Modelin nəticəsinə görə, kənd təsərrüfatı məhsulları buraxılışının 1% artması Naxçıvan iqtisadi rayonunda əhali gəlirlərini təxminən 1,22% artırır.

Qeyd edək ki, Kəlbəcər-Laçın iqtisadi rayonu üzrə statistik məlumatların olmaması səbəbindən ekonometrik qiymətləndirmə aparmaq mümkün olmamışdır.

Diagram 1-də iqtisadi rayonlar üzrə qiymətləndirmələrin nəticələri ümumiləşdirilmiş və nəticələr Cədvəl 2-də əks olunmuş kənd təsərrüfatı, sənaye və digər sahələrin iqtisadi rayonların ümumi buraxılışında payı göstəriciləri ilə bir diagramda əks olunmuşdur. Qeyd edək ki, Gəncə-Qazax iqtisadi rayonu üzrə qurulmuş modeldə digərlərindən fərqli olaraq statistik göstəricilərin loqarifmləri yox, loqarifmlərinin artımları arasında əlaqə qiymətləndirilmişdir. Ona görə bu modelin nəticəsi digərləri ilə müqayisə edilmək üçün bircins deyil. Lakin ümumilikdə nəzərə alsaq ki, müvafiq göstəricilərin artımında kiçik dəyişmə bu göstəricilərin özlərində əhəmiyyətli artıma bərabər ola bilər. Diagramdan görünür ki, kənd təsərrüfatı iqtisadi rayon üzrə az paya sahib olduğu regionlarda kənd təsərrüfatı məhsulları buraxılışının əhali gəlirlərinə təsir əmsalı elə də böyük alınmamışdır. Və bu təsirin yuxarı əmsallarla müşahidə olunduğu iqtisadi rayonlarda isə bir qayda olaraq kənd təsərrüfatı ümumi buraxılışda yüksək çəkiyə malikdir.

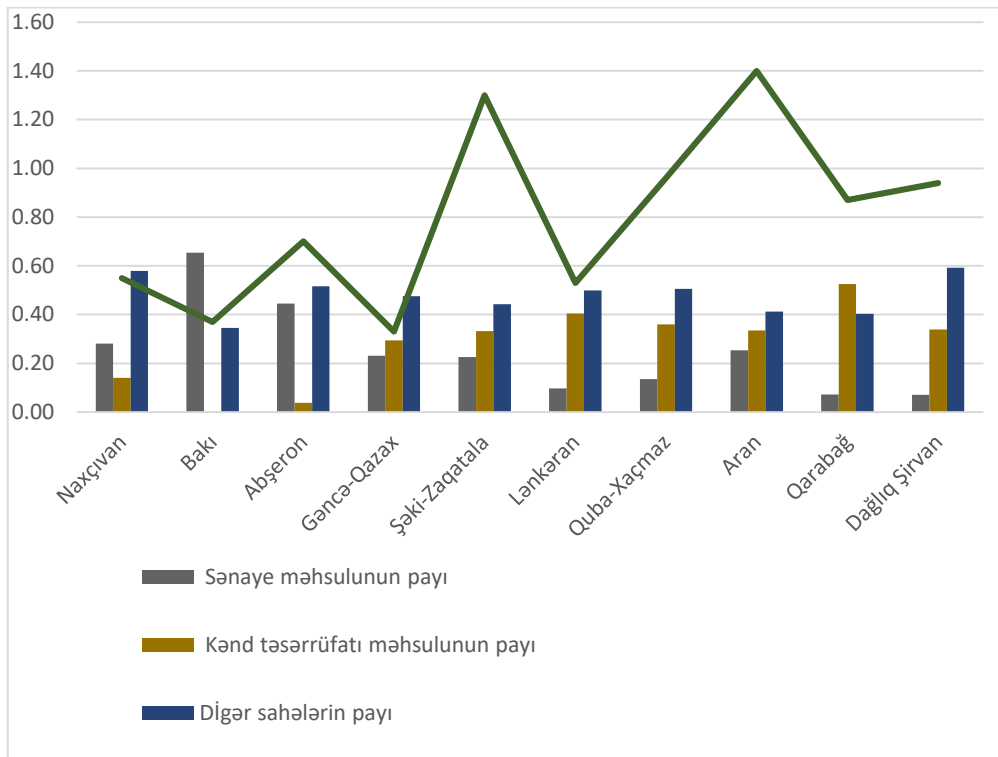

Diagram 1. Kənd təsərrüfatı, sənaye və digər sahələrin iqtisadi rayonların ümumi buraxılışında payı və tədqiqatın nəticəsinə görə kənd təsərrüfatı buraxılışının əhali gəlirlərinə təsir əmsalları

Nəticə

Məqalədə Azərbaycanın iqtisadi rayonlarında kənd təsərrüfatı məhsulları buraxılışının əhali gəlirlərinə təsiri ekonometrik qiymətləndirilmişdir. Ümumilikdə nəticələr deməyə əsas verir ki, bütün regionlarda kənd təsərrüfatı məhsulları buraxılışının artımı əhali gəlirlərinə müsbət təsir edir. Lakin bu təsirin qiyməti müxtəlif iqtisadi rayonlar üçün müxtəlif alınmışdır. Kənd təsərrüfatının əhali gəlirlərinə daha çox təsiri Aran və Şəki-Zaqatala iqtisadi rayonlarında alınmışdır, belə ki kənd təsərrüfatı məhsulunun 1% artması bu regionlarda əhali gəlirlərini uyğun olaraq 1,4% və 1,3% artırır. Təsirin ən aşağı qiyməti isə Bakı şəhərində müşahidə edilmişdir. Nəticələrdən görünür ki, kənd təsərrüfatı buraxılışının əhali gəlirlərinə təsir əmsalı yüksək olan iqtisadi rayonlarda bir qayda olaraq kənd təsərrüfatının buraxılışı ümumi buraxılışda əhəmiyyətli çəkiyə malikdir. Kənd təsərrüfatı məhsulları buraxılışının ümumi buraxılışda payı az olan regionlarda isə kənd təsərrüfatı məhsulları buraxılışının əhali gəlirlərinə təsiri müsbət olsa da, digər regionlara nisbətən daha kiçik əmsalla müşahidə olunur.

Ədəbiyyat

1. “Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış” inkişaf konsepsiyası, https://president.az/files/future_az.pdf
2. “Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər”in təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı, <http://e-qanun.az/framework/46813>
3. “Azərbaycan Respublikası regionlarının 2019–2023-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı”nın təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərmanı, <http://www.e-qanun.az/framework/41320>
4. Abbasov, İ. (2013). Azərbaycanın və Dünya Ölkələrinin Kənd Təsərrüfatı, Bakı: Elm
5. Adıgözelova, G. Azərbaycan Respublikasında həyata keçirilən sosial-iqtisadi tədbirlər - ərzaq təhlükəsizliyi məsələsinin həlli yolları (2004-2014). *Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 32-38.
6. Dimitrios Asteriou, Stephen G.Hall, (2016), “Applied Econometrics”, Third edition, pp. 74-77, 275-286.
7. EvIEWS 9, “User’s guide I” and “User’s guide II”.
8. EYVAZOVA, N. Aqrar Sahənin Sosial-İqtisadi İnkişafında Məqsədli Proqramların Rolu. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 4(11), 217-224.
9. Həsənlı, Y. & Həsənov, R. (2002). İqtisadi tədqiqatlarda riyazi üsulların tətbiqi. Bakı: Elm.
10. <http://www.stat.gov.az>
11. İmanov, Q. Həsənlı, Y. (2001). Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişafının modelləri. Makroiqtisadi təhlil. Bakı: Elm.
12. Sadik-Zada, E. R., Loewenstein, W., & Hasanli, Y. (2019). Commodity revenues, agricultural sector and the magnitude of deindustrialization: A novel multisector perspective. *Economies*, 7(4), 113.